

Aan de Raad van de gemeente Noardeast-Fryslân
T.a.v. de heer S.K. Dijkstra, griffier
Postbus 13
9290 AA KOLLUM

Datum: 17 juni 2020
Kenmerk: 2020.207
Onderwerp: Controle jaarrekening 2019

Geachte Raad,

U hebt ons opdracht gegeven om de jaarstukken van de gemeente Noardeast-Fryslân over het boekjaar 2019 te controleren. Het boekjaar 2019 is het eerste jaar van de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân. Zoals vastgelegd in de opdrachtbevestiging hebben wij de controlewerkzaamheden in twee fasen uitgevoerd. In het vierde kwartaal van 2019 en in januari 2020 hebben wij de interimcontrole uitgevoerd. Onze bevindingen hebben wij verwoord in onze managementletter van 19 februari 2020.

Inmiddels is de controle van de jaarrekening nagenoeg afgerond. We brengen u in dit accountantsverslag op de hoogte van onze bevindingen en adviezen naar aanleiding van de controle van de jaarrekening. Een concept van dit verslag is op 8 juni 2020 met de portefeuillehouder besproken en is gedgeendeerd voor de audit commissie van 17 juni 2020.

Dit accountantsverslag is als volgt ingedeeld:

1. De belangrijkste bevindingen in één oogopslag
2. Actuele ontwikkelingen
3. Het controleproces
4. Kwaliteit van de interne beheersing
5. Verslaggevingsregels nageleefd
6. Resultaat en vermogenspositie
7. Controlebevindingen jaarrekening 2019
8. Verplichte rapportage onderdelen
9. Afsluiting

Bijlage: Verplichte rapportagetabel Sisa

Wij bedanken de organisatie voor de medewerking die we bij de uitvoering van onze werkzaamheden hebben gekregen en we verwachten dat onze rapportage de Raad ondersteunt bij de oordeelsvorming omtrent de jaarrekening.

1. DE BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN IN ÉÉN OOGOPSLAG

Onderwerp	Bevindingen
Ons oordeel over de jaarrekening	Wij verstrekken bij de jaarrekening 2019 van de gemeente Noardeast-Fryslân een goedkeurend oordeel met betrekking tot de getrouwheid van de door het college van burgemeester en wethouders opgestelde jaarrekening. Dit oordeel betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de omvang en de samenstelling van de baten en lasten over 2019 alsmede van de activa en passiva per 31 december 2019. Wij verstrekken een oordeel met beperking over het aspect rechtmatigheid. Dit oordeel houdt in dat de baten, lasten en balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met relevante wet- en regelgeving, waaronder de gemeentelijke verordeningen met uitzondering van de lasten waarbij niet is voldaan de aanbestedingswet.
Verslaggeving en WNT	Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgesteld. Tevens is voldaan aan de WNT. Wij hebben de WNT-verantwoording gecontroleerd op basis van het controleprotocol WNT. Wij hebben verder geconcludeerd dat het jaarverslag en de overige informatie die in de jaarstukken is opgenomen, voldoen aan de eisen van het BBV en in materiele zin verenigbaar zijn met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie.
SISA-bijlage	Wij hebben de SISA-bijlage gecontroleerd met inachtneming van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole die hierover regels bevat. Wij hebben bij de voor u van toepassing zijnde specifieke uitkeringen geen fouten of onzekerheden geconstateerd die de rapporteringstolerantie voor SISA overschrijden.
Geïdentificeerde en niet gecorrigeerde controleverschillen	In hoofdstuk 8 gaan we in op de geconstateerde controleverschillen die niet in de jaarstukken zijn gecorrigeerd. De constatering hebben betrekking op inkooptransacties die niet voldoen aan de Europese aanbestedingsregels en onzekerheid in het sociaal domein. Voor het aspect rechtmatigheid leidt dit tot een beperking in het accountantsoordeel.
Geautomatiseerde gegevensverwerking en dataveiligheid	In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen materiële bevindingen betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.

Onderwerp	Bevindingen
Belangrijke schattingen in de jaarrekening	Om de jaarrekening te kunnen opstellen is het voor het college noodzakelijk om schattingen te maken en oordelen te verwerken over toekomstige gebeurtenissen. Inherent aan het maken van schattingen is dat de uiteindelijke uitkomsten kunnen afwijken. De belangrijke schattingen die in de jaarrekening van de gemeente Noardeast-Fryslân zijn opgenomen hebben betrekking op de waardering van financiële vaste activa, de waardering van gronden en de inschatting van de omvang van verplichtingen in de vorm van voorzieningen. Wij aanvaarden in materiële zin de gekozen methoden die voor de schattingen zijn gehanteerd.
Signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik	Tijdens de controle hebben we op diverse momenten met de voor ons relevante geledingen in de organisatie van gedachten gewisseld over eventuele fraudegevallen, fraudesignalen en de kwaliteit van de interne beheersing op dit onderwerp. Wij hebben tijdens de controle geen aanwijzingen verkregen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik binnen de gemeente Noardeast-Fryslân over het boekjaar 2019. Het college heeft aan ons bevestigd dat in de organisatie geen gevallen gemeld zijn.
Resultaat 2019 en vermogenspositie	De gemeente Noardeast-Fryslân heeft over het eerste boekjaar 2019 een negatief resultaat behaald van afgerond € 4,1 miljoen. Dit resultaat is de optelsom van een totaalbedrag aan gerealiseerde lasten van € 147,5 miljoen en € 144,8 miljoen aan gerealiseerde baten. Dit negatieve saldo van € 2,7 miljoen is het verschil in de vermogenspositie tussen de startpositie van de nieuwe gemeente en eind 2019. U heeft vooraf ook goedgekeurd dat bedragen aan de reserves toegevoegd en onttrokken mochten worden en van dat bedrag is per saldo € 1,4 miljoen gerealiseerd. In totaal komt het negatieve resultaat dan uit op € 4,1 miljoen. De afname van uw eigen vermogen past in een trend die ook voor de herindeling al zichtbaar was. We zien in de cijfers dat het sociaal domein, programma 3 Soarch en Wolwezen, een steeds zwaarder stempel drukt op uw begroting. In de paragraaf Weerstandsvermogen beschrijft u uw weerstandsvermogen als uitstekend in relatie tot de beschreven risico's. Vanuit het tekort over 2019, uw feitelijke reservepositie en het onder druk staande perspectief voor de komende jaren, komen wij tot een andere weging. De solvabiliteit van de gemeente Noardeast-Fryslân ligt onder het veilig geachte niveau en wij adviseren u na te denken over versterking van uw financiële positie.
Kwaliteit van de interne beheersing	Wij hebben tijdens de controle geen significante gebreken in de administratieve organisatie of interne beheersing aangetroffen die relevant zijn om te komen tot een oordeel omtrent de jaarrekening.

2. ACTUELE ONTWIKKELINGEN

2.1 De gemeente Noardeast-Fryslân en het corona-virus

Voorafgaand aan en gedurende het controleproces van de jaarrekening 2019 van de gemeente Noardeast-Fryslân is Nederland getroffen door het corona-virus (Covid-19). De Rijksoverheid heeft verregaande quarantainemaatregelen afgekondigd die ertoe leiden dat veel bedrijven en instellingen hun werkzaamheden hebben moeten aanpassen, temporiseren of de deuren hebben moeten sluiten. Deze ontwikkeling vraagt veel van het aanpassingsvermogen van uw organisatie en uw medewerkers, maar ook van de inwoners. Als gemeente heeft u tenslotte een vitale rol in de samenleving. De organisatie draait dan ook zoveel mogelijk door, maar wel met aanpassingen in werkwijzen en met voorzorgsmaatregelen als het gaat om gezondheid.

Welke impact de maatregelen op korte en langere termijn zullen hebben is, ten tijde van de afronding van de jaarrekeningcontrole 2019, nog niet exact te zeggen. We zien in de loop van het voorjaar van 2020 in de maatschappij onder meer een stijgend ziekteverzuim, extra kosten voor IT, maar ook dat u uitvoeringsloket bent geworden voor een deel van de steunmaatregelen van het Rijk.

Werkprocessen lopen anders. Er ontstaat digitaal of fysiek meer afstand en dat heeft invloed op vrijwel alle activiteiten, bij u en bij ons.

Gezien de enorme impact op de samenleving en de mogelijke impact op de gemeente Noardeast-Fryslân hebben wij het college gevraagd de situatie rondom het coronavirus en de (mogelijke) effecten op de organisatie, de werkzaamheden en de financiële gevolgen op hoofdlijnen toe te lichten in een passage in de jaarrekening op bladzijde 205.

We benadrukken dat de huidige situatie geen aanpassing vraagt van de jaarrekening 2019, omdat deze gebeurtenissen na afloop van het boekjaar plaatsvinden en in vaktechnische termen vallen onder het begrip 'gebeurtenissen na balansdatum'. Het is evident dat de gevolgen van deze crisis impact zullen hebben op uw resultaat en vermogenspositie in en over 2020 en wellicht de jaren daarna.

2.2 Volatiliteit in uw financiering blijft bestaan

Gemeenten zijn voor ongeveer twee derde van hun inkomsten afhankelijk van de financieringsstromen via het gemeentefonds, onderverdeeld in specifieke uitkeringen en de algemene uitkering. Vrijwel ieder jaar wordt de wijze waarop de verdeling tot stand komt aangepast. Meestal zijn dit wijzigingen van beperkte omvang en impact. Zo is met ingang van 2019 de integratie uitkering in het sociaal domein onderdeel geworden van de algemene uitkering. Dat heeft tot gevolg dat de systematiek op basis waarvan de gelden verdeeld worden ook is aangepast. Een herverdeeleffect treedt dan op tussen gemeenten.

Eens per ongeveer tien jaar wordt een grotere herziening van de verdeling van het gemeentefonds doorgevoerd. Over die herziening wordt al enige tijd gesproken maar het lijkt erop dat de eerstvolgende grotere wijziging per 1 januari 2022 doorgang gaat vinden. De exacte effecten moeten nog worden bepaald, maar duidelijk is wel dat gemeenten met minder dan 50.000 inwoners, gemiddeld genomen, nadeel zullen ondervinden van de nieuwe systematiek.

Daarnaast lopen de incidentele middelen in de jeugdzorg ook in dat jaar af en is er nog geen toezegging gedaan vanuit het Rijk dat deze middelen structureel gemaakt zullen worden. De VNG heeft naar aanleiding van de herziening van de algemene uitkering ook een oproep gedaan om te komen tot een structurele verruiming van de financiering van gemeenten, vanwege de tekorten in de afgelopen periode.

Een recente ontwikkeling is nog dat het kabinet de extra uitgaven voor de bestrijding van de effecten van de coronacrisis niet meeneemt in de bepaling van het accres. Dit accres wordt jaarlijks bepaald op basis van de lastenontwikkeling bij het Rijk. Toepassing van de gebruikelijke systematiek zou een fors verruimend effect hebben op de gemeentelijke financiering vanuit het gemeentefonds. In ruil daarvoor zou het accres vastgezet worden op het huidige niveau. Dit systeem zou eventueel tot 2022 of zelfs 2026 moeten worden gehandhaafd. Daarmee zou voor de komende periode meer duidelijkheid en stabiliteit ontstaan.

In de meerjarenbegroting die u in het najaar van 2019 heeft behandeld zijn deze effecten uiteraard nog niet opgenomen.

2.3 Rechtmatigheidsverantwoording naar college

In de managementletter hebben we aandacht gevraagd voor de overgang van de rechtmatigheidscontrole van de accountant naar het college. Naar verwachting zal met ingang van 2021 het college van burgemeester en wethouders in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording moeten afgeven, al wordt van rijkswege uitstel overwogen. Op die wijze legt het college expliciet verantwoording af over het rechtmatig handelen in de organisatie.

De behandeling van de wetgeving, waarin dit voorstel is opgenomen, is nog gaande waardoor zowel de inhoud als de uitwerking nog niet vaststaan. Met de vertragingen die in het parlement optreden als gevolg van de corona-crisis, en het negatief advies van de VNG op andere aspecten van het wetsvoorstel, is het de vraag of de beoogde invoeringsdatum nog gehaald kan worden.

De tekst van de rechtmatigheidsverantwoording is inmiddels wel gepubliceerd door de commissie BBV. Het college moet deze standaardtekst opnemen in de jaarrekening, waarbij de eventueel geconstateerde afwijkingen, voor zover deze boven de door de Raad vast te stellen grens uitkomen, moeten worden vermeld. Omdat deze rechtmatigheidsverantwoording onderdeel is van de jaarrekening, wordt deze integraal onderdeel van de accountantscontrole op de jaarrekening en valt de rechtmatigheidsverantwoording ook onder het door de accountant af te geven getrouwheidsoordeel bij de jaarrekening.

Het is verder de bedoeling dat in de paragraaf Bedrijfsvoering, als onderdeel van het jaarverslag, uiteen wordt gezet hoe het college tot haar rechtmatigheidsverantwoording is gekomen. Daartoe heeft het college een controle- en rapportagesysteem nodig, om zicht te hebben op de relevante rechtmatigheidsaspecten in de organisatie, de risico's op afwijkingen en de daarop genomen beheersmaatregelen, alsmede de toetsing op de werking van deze beheersmaatregelen en de uitkomsten daarvan.

Daarnaast vragen we aandacht voor de communicatie over dit onderwerp tussen college en Raad. Deze wijziging houdt immers ook in dat de Raad op een andere wijze geïnformeerd wordt over het rechtmatig handelen in de organisatie. De Raad houdt de bevoegdheid om eigen regels op te nemen in het toetsingskader, de materialiteitsgrenzen scherper te stellen dan de (voorgestelde) nieuwe grens van 3 procent en we kunnen ons voorstellen dat de Raad ook via een tussentijdse rapportage op de hoogte gehouden wil worden over de bevindingen over bijvoorbeeld het eerste halfjaar. Wij adviseren u dit gesprek aankomend najaar te agenderen. Wij geven u in overweging deze overgang ook aan te grijpen om uw financiële verordening en controleverordening te actualiseren.

2.4 Invoering omgevingswet uitgesteld

Bij brief van 1 april 2020 heeft het Kabinet de Tweede Kamer op de hoogte gesteld van de ontwikkelingen in de stelselherziening en de implementatie-inspanningen inzake de Omgevingswet. Daaruit blijkt dat het nieuwe stelsel niet, zoals tot dan toe gepland, per 1 januari 2021 in werking zal treden. Een nieuwe datum is nog niet bekend, maar zal naar verwachting spoedig volgen. Gelet op de omvangrijke IT-component die onderdeel is van de invoering van deze wet en de complexe structuur tussen gemeenten, provincie en omgevingsdienst is meer tijd voor de voorbereiding geen overbodige luxe.

3. HET CONTROLEPROCES

Het reguliere controleproces bestaat uit twee fasen, een interimcontrole gericht op de voor de accountantscontrole relevante administratieve processen en de eindejaarscontrole op de opgestelde jaarrekening.

In de interimcontrole richten we ons primair op de wijze waarop processen zijn ingericht en interne beheersingsmaatregelen zijn opgenomen die de belangrijkste risico's in de betreffende processen moeten afdekken. Door een combinatie van interviews, procescontroles en detailwaarnemingen beoordelen wij opzet, bestaan en werking van deze interne beheersingsmaatregelen en stellen wij vast dat deze bijdragen aan het tot stand komen van betrouwbare verantwoordingsinformatie. Onze bevindingen hebben wij verwoord in onze managementletter van 19 februari 2020.

Bij de jaarrekeningcontrole richten we ons meer op de cijfers en onderzoeken wij of de jaarrekening, zoals die aan de gemeenteraad is verstrekt, deugdelijk is opgesteld en onderbouwd, dat de inrichting en presentatie voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), dat de waarderingsgrondslagen correct zijn toegepast en de toelichtingen adequaat en volledig zijn.

Ook hebben wij onderzocht of de informatie in de programmaverantwoording en de paragrafen niet strijdig is met het beeld van de jaarrekening. Ten slotte is onderzocht of de baten, de lasten en de balansmutaties rechtmatig zijn, inclusief het opnemen van de vereiste gegevens inzake de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT). Bij de uitvoering van onze controlewerkzaamheden zijn de algemeen geldende "Controle en overige standaarden (COS)" van de NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants), het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, de kadernota rechtmatigheid, het controleprotocol WNT en de verordeningen van de gemeente Noardeast-Fryslân leidend.

In dit accountantsverslag gaan wij in op de bevindingen ten aanzien van de controle van de jaarrekening. Dit accountantsverslag en onze bevindingen daarbij zijn mede bedoeld om de Raad te ondersteunen in haar controlerende taak.

4. KWALITEIT VAN DE INTERNE BEHEERSING

Onze interimcontrole voeren we uit om een beeld te krijgen van de, voor de accountantscontrole relevante processen en de daarin opgenomen interne beheersmaatregelen. We doen geen uitspraken over de effectiviteit van dit stelsel anders dan voor het doen van de controle van de jaarrekening. De interne beheersing binnen een organisatie staat ten dienste van het realiseren van het voorgenomen beleid.

Een adequate interne beheersing is van belang voor de adequate sturing van de organisatie en het kunnen afleggen van verantwoording. Met die uitgangspunten in het achterhoofd hebben wij in het najaar van 2019 de interimcontrole uitgevoerd.

Evenals over voorgaande jaren, bij DDFK en de rechtsvoorgangers, hebben wij in de interimcontrole vastgesteld dat de in dit verband binnen de gemeente Noardeast-Fryslân gemaakte proces en procedureafspraken voldoen aan de eisen die daaraan mogen worden gesteld. Er is een mix aan controlemaatregelen gedefinieerd, zowel binnen de processen als over de processen heen. Daarbij hebben we opgemerkt dat de gemeentelijke organisatie gestaag doorgroeit in kwaliteit, maar op een aantal punten nog een slag te maken heeft.

De aandachtspunten die we in de managementletter hebben benoemd en zoals die eerder met u zijn besproken, betroffen onder meer het aanbesteden, het documenteren van de prestatielevering bij de factuurbehandeling en bij subsidieverstrekking. Het afgelopen jaar is gewerkt aan het versterken van de controles op de volledigheid van de opbrengsten uit activiteiten en bijvoorbeeld belastingheffing maar we zien dat nog niet op alle stromen ook gedurende het boekjaar voldoende controle plaatsvindt.

De jaarrekeningcontrole heeft de hoofdconclusie inzake de interne beheersing onveranderd gelaten. Wel hebben we in hoofdstuk 7 van dit accountantsverslag enkele aandachtspunten opgenomen die voortvloeien uit de waarnemingen tijdens de jaarrekeningcontrole.

5. VERSLAGGEVINGSREGELS NAGELEEFD

De jaarstukken 2019 van de gemeente Noardeast-Fryslân voldoen aan de formele uitgangspunten van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Er wordt inhoudelijk verslag gedaan over de uitvoering van beleid en de financiële uitkomsten en aandachtspunten in het verslagjaar. Wij hebben ten aanzien van de inhoud van de jaarstukken in relatie tot de verslaggevingsregels geen significante tekortkomingen geconstateerd met betrekking tot de presentatie van de cijfers. Het jaarverslag en de overige informatie die in de jaarstukken is opgenomen, voldoen aan de eisen van het BBV en zijn in materiele zin verenigbaar met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie.

6. RESULTAAT EN VERMOGENSPOSITIE

6.1 Resultaat

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft het boekjaar 2019 afgesloten met een negatief resultaat van € 4,1 miljoen terwijl na wijzigingen uit de begroting een tekort van € 6,1 miljoen naar voren komt. Het begrote saldo in de primitieve begroting bedroeg een overschot van € 0,9 miljoen.

In de jaarrekening is op programmaniveau een samenvatting gegeven van de realisatie over 2019 ten opzichte van gewijzigde begroting. Voor een gedetailleerde analyse verwijzen wij naar de toelichting in de jaarstukken.

De hoofdlijn van de analyse is dat het resultaat vooral wordt behaald doordat de lasten in het sociaal domein per saldo hoger uitvielen. Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting is het negatieve saldo op het programma Soarch en Wolwezen ongeveer € 7,0 miljoen hoger. Ook heeft u opnieuw moeten bijstorten in de voorziening voor pensioenverplichtingen. De algemene uitkering is hoger uitgevallen dan begroot, onder meer door extra middelen voor duurzaamheid die in december zijn ontvangen. De kosten van overhead vallen € 2,0 miljoen hoger uit maar die worden gedeeltelijk doorbelast.

6.2 Vermogenspositie

De beoordeling van de vermogenspositie van een gemeente kan op meerdere manieren plaatsvinden en er zijn meerdere kengetallen die een indicator kunnen zijn voor het antwoord op de vraag hoe een gemeente er financieel voor staat.

Een veel gebruikte maatstaf is de solvabiliteit. Vanuit de stresstest gemeenten van de VNG ligt de signaleringswaarde op een solvabiliteit van minimaal 20%. De solvabiliteit van de gemeente Noardeast-Fryslân is in 2019 gedaald van 19% naar 15,5%. Uitgaande van de minimumpositie aan solvabiliteit van 20% zou uw eigen vermogen € 7,6 miljoen versterking behoeven.

De solvabiliteit is een momentopname. Bovendien moet een gemeente haar risico's afdekken, maar is solvabiliteit geen doel op zich. Een beoordeling op basis van een risico-inschatting is om die reden een andere methode om te kijken naar uw financiële positie. In uw eigen analyse van risico's en weerstandsvermogen komt u op een minimaal noodzakelijke hoogte voor de algemene reserve van € 5,3 miljoen. Dat baseert u op een bruto inschatting waarin het totaal aan geïdentificeerde risico's uitkomt op ruim € 32,0 miljoen. Vanuit een rekenexercitie uitgaande van het feit dat niet alle risico's zich gezamenlijk zullen voordoen, komt u uit op een inschatting dat een dekking van € 5,3 miljoen toereikend zou zijn. Dit is bij een zekerheidspercentage van 90%, met andere woorden gemiddeld eens in de tien jaar zijn uw reserves niet toereikend om tegenvallers op te vangen.

De algemene reserve bedraagt eind 2019 iets meer dan € 20,0 miljoen door een herschikking van een aantal bestemmingsreserves. Op basis van deze € 20 miljoen, afgezet tegen de berekende € 5,3 miljoen noodzakelijke dekking komt u zelf tot de conclusie dat sprake is van een uitstekend weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen bestaat echter uit incidentele en structurele middelen. De mogelijkheid om uit reserves te putten is incidenteel terwijl bezuinigen of het verhogen van de gemeentelijke belastingen een structureel effect heeft. Dat onderscheid maakt u in deze analyse nog niet in de volle breedte en daardoor worden sommige structurele risico's zoals tekorten in het sociaal domein met incidentele middelen afgedekt. Voor de langere termijn is dat dus een risico.

Om die reden is het kengetal structurele exploitatieruimte onderdeel van de beoordeling. Deze staat op basis van de jaarrekening 2019 op 6% negatief. U komt dus structureel geld tekort en ook in de begroting voor de komende jaren is het structureel tekort ruim 2%. In geld omgezet ruim € 3,0 miljoen per jaar. Dit kengetal wijst dus op een aanzienlijk minder positief beeld.

Als laatste noemen we nog dat u begin 2020 heeft besloten tot verkoop van de aandelen Eneco. Dat levert een boekwinst op van € 22,0 miljoen maar die is nog niet in de cijfers verwerkt. Ook in de beschrijving van de financiële positie wordt deze transactie, die inmiddels definitief afgerond is, niet genoemd. Wel wordt deze transactie als gebeurtenis na balansdatum vermeld.

Onze beoordeling van dit type informatie in uw jaarstukken is tweeledig. Enerzijds worden wij geacht ons een oordeel te vormen over onzekerheden over het voortbestaan van de organisatie en diens activiteiten. Gelet op uw feitelijke financiële positie en de garantie via het Rijk is er uiteraard geen sprake van onzekerheid op dit punt. De andere beoordeling is of de informatie in het jaarverslag waar de paragrafen onderdeel van zijn, onverenigbaar is met het beeld van de jaarrekening. Alles afwegende komen we tot de conclusie dat er geen sprake is van onverenigbaarheid.

Wel vinden we de paragraaf weerstandsvermogen door uitsluitend de eigen risico-inschatting te betrekken en geen zichtbare weging te geven aan andere factoren eenzijdig van opzet. Dat is gelet op het feit dat deze paragraaf de eerste is van een heringedeelde gemeente begrijpelijk, maar juist vanwege de tegengestelde signalen van die andere factoren hebben wij aan het college gevraagd deze factoren toe te voegen. Dat verzoek is niet opgevolgd, omdat het college van mening is dat de financiële positie in perspectiefnota voldoende aandacht krijgt.

Overigens merken wij op dat de verkoop van de aandelen leidt tot een jaarlijkse derving van dividend van ruim € 300.000, die in perspectiefnota reeds is verwerkt. Naar de huidige stand van de marktrente gemeten is vrijwel het gehele bedrag nodig om eenzelfde besparing aan rentelasten te bewerkstelligen. Dat betekent dat uw voornemens om voor een bedrag van € 16,0 miljoen aan investeringen te doen, leiden tot een structurele derving van inkomsten.

Een duurzame versterking van uw vermogenspositie moet dus komen uit het meerjarenperspectief. Dat perspectief is in de meerjarenbegroting licht positief maar dat komt vooral door incidentele hogere algemene dekkingsmiddelen in het jaar 2021. Wij adviseren u met het college in gesprek te gaan hoe de komende jaren strategisch en houdbaar gewerkt kan worden aan een stabiele financiële positie voor Noardeast-Fryslân.

7. CONTROLEBEVINDINGEN JAARREKENING 2019

7.1 Sociaal domein

7.1.1 Centraal Administratie Kantoor (CAK)

Het CAK is de instantie die de inning van de eigen bijdragen verzorgt. Gemeenten (en zorgaanbieders) hebben de verantwoordelijkheid cliënten die in aanmerking komen voor een eigen bijdrage aan te melden bij het CAK, waarna aldaar, meestal op basis van een inkomens- of vermogenstoets, de eigen bijdrage wordt vastgesteld.

Gemeenten hebben geen invloed op de vaststelling van de hoogte van de eigen bijdrage en ook geen inzicht in de wijze waarop dat gebeurt. In de Kadernota Rechtmatigheid 2019 is aangegeven dat de werkzaamheden bij CAK niet tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoren, zodat de accountant, de door CAK afgedragen bijdragen niet hoeft te betrekken in zijn oordeel. Dat laat onverlet dat gemeenten wel verantwoordelijk zijn voor de aanmelding van hun cliënten. De gemeente Noardeast-Fryslân heeft op basis van een gerichte steekproef in voldoende mate aangetoond dat cliënten worden aangemeld. Wel adviseren wij u dit element te borgen in het werkproces.

7.1.2 Ontbrekende informatie Wmo en Jeugdwet leidt tot onzekerheden

De uitvoering van de Wmo heeft u in belangrijke mate in eigen hand, terwijl u voor de jeugdzorg samenwerkt met SDF. De effecten van de eigen uitvoering maar ook die van SDF komen tot uitdrukking in de gemeentelijke jaarrekening.

In dit proces bent u afhankelijk van uw contractpartijen voor informatie. Het niet ontvangen van deze verantwoordingsinformatie is een jaarlijks terugkerend fenomeen. Daarnaast voert u een aantal controles uit op de ontvangen informatie, analyseert u de klachteninformatie en voert gesprekken met aanbieders. Bij deze controles constateert u soms dat aanbieders fouten maken in de verantwoording. Deze fouten kunnen leiden tot onzekerheden over het al dan niet terecht declareren van kosten en leiden soms tot fouten in de gedeclareerde bedragen. In een aantal gevallen kan dat leiden tot terugvordering van bedragen van aanbieders, maar dat is niet zeker. Ook deze posten wegen als onzeker mee voor het verschil tussen de door u en door de aanbieder opgegeven waarden. Uiteraard geldt dat als het verschil meer dan gering is, er door de gemeente nader onderzoek wordt ingesteld.

Met betrekking tot de onderhanden werk positie in de jeugdzorg constateren wij dat hierop nog geen gedetailleerde analyses plaatsvinden. Het karakter van de post brengt onzekerheden met zich mee, en is bij veel zorgaanbieders geen onderdeel van de accountantscontrole. Dat betekent dat op een andere manier zekerheid moet worden verkregen over deze post. Dat heeft de gemeente niet gedaan en daarmee bestempelen wij het hiermee gemoeide bedrag van € 1.043.000 als onzeker.

Door vertraging in de aanlevering van informatie door zorgaanbieders onder andere vanwege de corona-crisis viel te verwachten dat een stijging zou optreden in de hoeveelheid ontbrekende verantwoordingsinformatie. Die stijging is echter beperkt te noemen.

In het geheel beschouwd merken wij voor Jeugdwet en Wmo over 2019 een bedrag van € 1.515.000 als onzeker aan. Over 2018 was dit bedrag ongeveer € 1.026.000. De stijging is ongeveer 19% en is met name terug te voeren op de gestegen onderhanden werk positie in de jeugdzorg. Deze onzekerheid blijft echter binnen de marges en is derhalve niet invloed op ons oordeel.

7.1.3 Kostenontwikkeling sociaal domein

Hoewel een goede vergelijking in een eerste jaar lastig is zijn de kosten in programma 3 weliswaar lager dan begroot na wijziging, de pijn zit vooral in de bijstelling tussentijds. Ten opzichte van de primitieve begroting zijn de kosten voor de gemeente Noardeast-Fryslân ongeveer € 5,7 miljoen hoger. Belangrijk daarbij is dat de kosten voor inkomensondersteuning € 2,1 miljoen lager uitvallen want de kosten voor WMO en Jeugdwet stijgen met € 4,4 respectievelijk € 3,3 miljoen. Dat de budgetten ook nog lager uitvallen dan geraamd zorgt voor een hogere nadelig saldo op dit programma van ongeveer € 7,0 miljoen. Deze ontwikkeling is een voortzetting van de trend van de afgelopen jaren behalve dat de grootste stijging, door het abonnementstarief in de huishoudelijke hulp, in de WMO plaatsvindt. Het bedrag aan toegewezen zorg stijgt ook in 2019 weer en dat is in de afgelopen jaren telkens een voorbode geweest van verder stijgende kosten. Dat element is in de primitieve begroting 2020 nog niet expliciet zichtbaar. De combinatie hiervan zal er vermoedelijk voor zorgen dat een opwaartse bijstelling van de budgetten ook in 2020 noodzakelijk zal zijn. Die trend is op de langere termijn voor de gemeente niet op te brengen en het is dan ook niet verbazingwekkend dat er binnen en buiten het sociaal domein naar besparingsmogelijkheden wordt gezocht.

7.2 Inkopen en aanbesteden

Sinds enkele jaren heeft inkopen en aanbesteden meer aandacht gekregen omdat de rechtmatigheidsrisico's in het inkoopproces door aangescherpte regelgeving zijn toegenomen. Daar hebben we de afgelopen jaren bij u en de rechtsvoorgangers regelmatig over gerapporteerd. De schaa sprong zorgt ervoor dat het aantal aanbestedingsplichtige transacties toeneemt. Dat heeft in DDFK-verband en bij de voormalige gemeenten in het verleden geleid tot een aanpassing van het oordeel.

In de managementletter hebben we aangegeven dat ook over 2019 er transacties zijn geïdentificeerd die niet aan de regels voldoen. Bij de jaarrekeningcontrole hebben we geconstateerd dat het bedrag aan dit type transacties in 2019 optelt tot € 2.623.000. Dit bedrag is 1,7% van de totale lasten en derhalve moeten wij met betrekking tot het rechtmatigheidsoordeel een beperking in onze controleverklaring aanbrengen.

Het bedrag van € 2,6 miljoen is echter wel een reflectie van een organisatie die in toenemende mate dit dossier onder controle krijgt. De risicodossiers zijn bekend en worden waar mogelijk afgehandeld maar het is logisch dat een en ander tijd kost in een heringedeelde gemeente waarin een afweging tussen continuïteit van activiteiten en rechtmatigheid een rol speelt, bijvoorbeeld bij IT-opdrachten en sommige inhuur van personeel, maar ook de capaciteit bij de inkoopfunctie beperkt is.

Daarnaast blijft de decentrale inrichting u parten spelen waardoor stapeling van opdrachten vooralsnog een factor blijft. Bij inhuur, advies en brandstof speelt dat bijvoorbeeld. Daarbij concluderen wij net als naar aanleiding van de interimcontrole dat in het inkoopproces zelf nog te weinig aandacht is voor dit risico en de conclusie dat producten of diensten niet vergelijkbaar zijn onvoldoende onderbouwd wordt. Dat betekent dat er naast dit bedrag ook andere contracten in de toekomst mogelijk in de risicosfeer terechtkomen. Een stevige sturing op cpv-code bij inkoop blijft dus van groot belang.

7.3 Begrotingsrechtmatigheid

Het stelsel van begroten en de bewaking hiervan moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de (gewijzigde) begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Wij hebben vastgesteld dat de totale lasten van de gemeente Noardeast-Fryslân de gewijzigde begroting 2019 hebben overschreden.

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft in het hoofdstuk Begrotingsrechtmatigheid in de jaarrekening, een analyse gegeven van de oorzaken van de overschrijdingen op programmaniveau van de lasten. Dit betreft de programma's 1, 4 en 5. Daarbij is aangegeven dat het college van mening is dat de afwijkingen passen binnen het beleid van de Raad. Gezien de aard van de overschrijdingen, te weten met name kosten waar hogere baten tegenover staan, verplichte dotaties aan voorzieningen en mutaties in de grondexploitatie kunnen wij ons vinden in de opvatting van het college. Omdat deze en de andere overschrijdingen voldoende zijn toegelicht en geduid worden in de jaarrekening, hoeven wij deze overschrijdingen niet mee te wegen in ons accountantsoordeel.

7.4 Beheerplannen in bewerking maar achterstanden lijken opnieuw gegroeid

In de begroting neemt u jaarlijks bedragen op voor het onderhoud aan wegen, verlichting, riolering, openbaar groen en gebouwen. Om achterstanden te voorkomen en het beheer te optimaliseren is het hebben van actuele beheerplannen belangrijk. Daarmee kunt u budgetten goed inschatten en werkzaamheden op elkaar afstemmen. De afgelopen jaren zien we dat u per saldo minder uitgeeft aan deze beheerbudgetten dan geraamd. Vorig jaar hebben we de onderuitputting geraamd op ongeveer € 5,0 miljoen voor de drie voormalige gemeenten samen. Over 2019 is er opnieuw sprake van een per saldo lagere besteding die we ruwweg becijferen op € 1,5 miljoen. Daarmee groeit opnieuw de achterstand althans cijfermatig bezien.

Vanuit de harmonisatie is de gemeente nu bezig de beheerplannen te actualiseren. Dat is een taai en tijdrovend proces. Daarmee is het beeld nog onvolledig als het gaat om de noodzakelijke middelen voor onderhoud aan wegen, riolering, gebouwen, kunstwerken en andere kapitaalgoederen. Het is niet ondenkbaar dat de nieuwe plannen leiden tot een bijstelling van uw ambitieniveau en daarmee een ander lastenpatroon zullen kennen en eventueel de achterstanden kleiner blijken te zijn dan nu lijkt. Vanwege de omvang van de bedragen die hiermee gepaard gaan adviseren wij u de harmonisatie zo snel mogelijk af te ronden.

7.5 Schattingen in de jaarrekening

Bij het opmaken van een jaarrekening is het noodzakelijk dat u schattingen en oordelen toepast om te komen tot betrouwbare cijfers. Niet zelden worden schattingen niet als zodanig onderkend, omdat ze vast onderdeel van uw administratieve proces zijn. Daarbij hoort dat schattingen uiteen kunnen lopen vanwege het deels subjectieve karakter en de beschikbare informatie.

Om die reden zijn schattingen meer dan gemiddeld vatbaar voor beïnvloeding door het management of door derden en daardoor hechten we nog meer dan bij andere jaarrekeningposten aan een gedegen onderbouwing van de schattingen. In onze controle besteden wij daarom nadrukkelijk aandacht aan deze schattingen. De belangrijkste schattingen in uw jaarrekening betreffen de waardering van materiële vaste activa, financiële vaste activa, voorraden (grondexploitatie), vorderingen en overlopende activa alsmede het inschatten van de noodzaak en de hoogte van voorzieningen en de waardering van verplichtingen. Tijdens onze werkzaamheden hebben wij geen tekortkomingen aangetroffen in de schattingsmethoden.

8. VERPLICHTE RAPPORTAGE ONDERDELEN

Op grond van de verslaggevingsregels, de voorschriften die het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitvaardigt, alsmede de beroepsregels van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn een aantal rapportage onderdelen verplicht. In dit deel van het accountantsverslag hebben we deze opgenomen.

8.1 Controletoleranties en diepgang van de controle

Controletolerantie is de term waarmee accountants aanduiden met welke precisie de controle wordt uitgevoerd. De maximumnormen die hiervoor gelden zijn opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado). De gemeenteraad heeft de mogelijkheid deze normen neerwaarts bij te stellen maar daar heeft u geen gebruik van gemaakt. Het is overigens ook niet gebruikelijk dat wel te doen. Het wettelijk maximum bedraagt 1% van de lasten voor fouten respectievelijk 3% van de lasten voor onzekerheden. Toevoegingen aan reserves worden in dit kader ook als lasten beschouwd.

De rapporteringstolerantie heeft het karakter van een afspraak waarboven wij controleverschillen aan u rapporteren. Op grond van onze eigen vaktechnische regels rapporteren wij afwijkingen van meer dan 5% van de goedkeuringstolerantie.

Op basis van uw lastentotaal van afgerond € 156 miljoen over 2019 bij de start van de controle (inclusief reguliere toevoegingen in reserves) zijn de bedragen dit jaar als volgt:

Goedkeuringstoleranties	Grondslag	Bedrag (afgerond)
Fouten	1% van de totale lasten	€ 1.560.000
Onzekerheden	3% van de totale lasten	€ 4.680.000
Rechtmatigheid	1% van de totale lasten	€ 1.560.000

Op basis van deze tabel komt de rapporteringstolerantie, neerwaarts afgerond, uit op € 78.000. Dit bedrag geldt zowel voor controleverschillen met betrekking tot getrouwheid als rechtmatigheid.

8.2 Overzicht van niet-gecorrigeerde controleverschillen

In onderstaand overzicht hebben we de samenvatting opgenomen van de geconstateerde controleverschillen die niet gecorrigeerd zijn. Daarbij is het belangrijk te onderkennen dat bij rechtmatigheidsfouten herstel doorgaans niet mogelijk is, omdat de betreffende handeling niet ongedaan gemaakt kan worden. Ook is het zo dat alle verschillen en onzekerheden met betrekking tot de getrouwheid, ook in het oordeel over rechtmatigheid meetellen, omdat op dit punt de verslaggevingsregels niet zijn gevolgd. Dientengevolge is het onze ervaring dat de grenzen bij rechtmatigheid sneller overschreden worden dan bij getrouwheid.

Niet gecorrigeerde controleverschillen (fouten en onzekerheden) in euro	Bedrag	Invloed eigen vermogen ultimo jaar	Invloed resultaat
Totaal verschillen getrouwheid	NVT	NVT	NVT
Ten aanzien van de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo is onvoldoende controle-informatie ontvangen over de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de verleende zorg door administratieve verschillen, onderhanden werk, ontbrekende verantwoordingen en andere dan goedkeurende accountantsoordelen bij verantwoordingen (zie 7.1).	€ 1.515.000	€ 1.515.000	€ 1.515.000
Totaal onzekerheden getrouwheid	€ 1.515.000	€ 1.515.000	€ 1.515.000
Er is voor dit bedrag niet aangetoond dat de inkooptransacties volgens de aanbestedingsregels tot stand zijn gekomen (zie 7.2).	€ 2.623.000	NVT	NVT
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 2.623.000	NVT	NVT
Onzekerheden voor getrouwheid zijn ook onzekerheden voor rechtmatigheid	€ 1.515.000	NVT	NVT
Totaal rechtmatigheidsonzekerheden	€ 1.515.000	NVT	NVT

Uit dit overzicht blijkt dat de geconstateerde verschillen en onzekerheden binnen de grenzen van paragraaf 8.1 blijven voor getrouwheid. Daarom is de strekking van onze controleverklaring goedkeurend voor het aspect getrouwheid. Voor het aspect rechtmatigheid geldt dat een oordeel met beperking wordt afgegeven omdat de rechtmatigheidsfouten optellen tot 1,7% en daarmee de drempel van 1% overschrijden.

8.3 Rapportage inzake SISA

De gemeente Noardeast-Fryslân kent een aantal specifieke geldstromen die via het systeem van Single information Single audit moeten worden verantwoord. Hiertoe neemt u een SiSa-bijlage op bij de jaarrekening. De controleverklaring bij de jaarrekening 2019 geldt ook voor de informatie die in deze bijlage is opgenomen.

De controlevoorschriften die gelden voor de SiSa-bijlage zijn opgenomen in de Nota verwachtingen accountantscontrole. Hierin staat onder meer de wijze waarop de controle moet worden ingestoken en zijn specifieke rapporteringsgrenzen voorgeschreven, te weten per specifieke uitkering:

- € 12.500 als de omvangsbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is.
- 10% indien de omvangsbasis groter is dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1,0 mln.
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1,0 mln.

Wij hebben geen fouten of onzekerheden geconstateerd met betrekking tot de SISA-bijlage 2019 van de gemeente Noardeast-Fryslân die deze grenzen overschrijden. In het accountantsverslag wordt ingegaan op de bevindingen, ook als er geen fouten en onzekerheden zijn aangetroffen. In de bijlage bij dit accountantsverslag nemen we de verplichte tabel op. Deze tabel dient aan het ministerie van BZK ter beschikking te worden gesteld.

8.4 Onze onafhankelijkheid

Onze onafhankelijkheid is één van de hoekstenen van het accountantsberoep. De beroepsorganisatie van accountants NBA heeft de voorschriften in het kader van de onafhankelijkheid opgenomen in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). De naleving van de beroepsregels, waaronder de ViO, is in de organisatie van HZG Accountants & Adviseurs ingebed. Op basis van onze toetsing aan deze verordening concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de gemeente Noardeast-Fryslân voldoende is gewaarborgd.

Wij zijn als accountant benoemd door de gemeenteraad en dan past het dat we eventuele verzoeken tot het doen van andere werkzaamheden dan controle van de jaarrekening via de griffie melden bij de gemeenteraad, dan wel de auditcommissie als vertegenwoordiger van de Raad in de richting van de accountant. Dit geldt overigens niet voor de werkzaamheden die zijn inbegrepen bij de primaire opdracht, zoals de controle van specifieke projectverantwoordingen.

Wij hebben in het afgelopen jaar geen meldingen bij de griffie en de auditcommissie gedaan en geen andere werkzaamheden voor de gemeente Noardeast-Fryslân uitgevoerd dan de werkzaamheden binnen onze primaire opdracht.

Andere aspecten van onafhankelijkheid zijn het uitwisselen van giften en geschenken en langdurige betrokkenheid. Van dat laatste is bij u geen sprake omdat 2019 het eerste jaar is van de gemeente Noardeast-Fryslân. Wij bevestigen voorts dat geen geschenken zijn verstrekt dan wel ontvangen die de in de regelgeving opgenomen grens van € 100 overschrijden.

8.5 Verdeling van verantwoordelijkheden in het controleproces

In aansluiting op de tekst in de controleverklaring wijzen wij op de verantwoordelijkheden van de gemeente Noardeast-Fryslân en de accountant in het controleproces.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarstukken 2019 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten.

Het is, en dat beschrijven we ook in de controleverklaring, onze verantwoordelijkheid om de controle van deze jaarrekening uit te voeren met in achtname van Nederlands recht waaronder het Bado en uw eigen gemeentelijke controleprotocol. Het voldoen aan gedragsnormen, waar onafhankelijkheid zoals in de vorige paragraaf verwoord, een onderdeel van is, hoort daarbij.

Onze controle plannen wij zodanig dat we een redelijke mate van zekerheid bereiken dat de jaarrekening geen materiele onjuistheden bevat als gevolg van fouten of fraude. Doordat we werken met steekproeven en andere technieken, bestaat de kans dat fouten ondanks het naar behoren uitvoeren van de controle niet ontdekt worden.

Het is overigens de primaire verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om, onder toezicht van de Raad, voldoende maatregelen te nemen om fouten en fraude te voorkomen. Daarbij hoort eveneens dat maatregelen ter opsporing in de organisatie worden getroffen.

In onze controle besteden wij om die reden uitgebreid aandacht aan deze maatregelen en voeren wij zelf werkzaamheden uit op posten en stromen die, in zijn algemeenheid of bij u, meer dan gemiddeld risicovol zijn. Dat betreft onder andere schattingsposten, correctieboekingen, memoriaalboekingen en de beoordeling van de zakelijkheid van (mogelijk) ongebruikelijke transacties.

Ter afsluiting van het controleproces verstrekt het college van burgemeester en wethouders aan ons de bevestiging bij de jaarrekening. Hierin geeft het college aan dat zij alle door ons benodigde gegevens hebben verstrekt en dat de jaarrekening naar de laatste inzichten is opgemaakt. Wij hebben, behoudens de in paragraaf 8.2 opgenomen controleverschillen, geen specifieke elementen aan de bevestiging toegevoegd.

8.6 Frauderisico, integriteit en de naleving van wet- en regelgeving

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening maar ook met betrekking tot omkoping, corruptie en de naleving van andere wet- en regelgeving. De accountant maakt een inschatting van de frauderisico's binnen een organisatie, en vormt zich een beeld van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en te bezien of deze maatregelen effectief zijn.

Datzelfde geldt ook voor integriteitsrisico's en mogelijke niet-naleving van andere regelgeving.

Wij onderkennen in dit kader een risico op het doorbreken van de interne beheersing door het management of het college bij de totstandkoming van schattingen. We beoordelen in het kader van onze controle de interne processen op deze schattingen en doen detailcontroles op de uitgangspunten en aannames die aan significante schattingen ten grondslag liggen. Ook zijn we alert op ongebruikelijke transacties, samenwerkingsrelaties en de naleving van procedures die mede tot doel hebben transparantie en integer handelen te bevorderen. Elementen daaruit zijn controles op de prestatielevering bij inkooptransacties en subsidieverstreking, binnen het sociaal domein en het naleven van het inkoopbeleid en aanbestedingsregels.

Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, dan communiceren wij dit met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, de directie en, in sommige gevallen, bij fraude in de top van de organisatie, en wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, met het college of met de gemeenteraad. In dat geval rapporteren wij daar separaat over.

Om invulling te geven aan de eerdergenoemde verplichting, hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam, met het management, de financiële staf en anderen in of betrokken bij de organisatie, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken en op preventieve maatregelen daarbij.

Tijdens deze gesprekken is aangetoond dat in alle relevante geledingen van de organisatie voldoende bewustzijn aanwezig is over frauderisico's en de manier waarop deze beheerst worden. De gemeente Noardeast-Fryslân besteedt op diverse wijzen aandacht aan fraude, integriteit, aspecten van misbruik en oneigenlijk gebruik. We zien op steeds meer plaatsen dat organisaties zelf een frauderisicoanalyse maken waarin ook aandacht wordt besteed aan integriteitsrisico's in het algemeen. In de voorbereidingen ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording adviseren wij u voor de kritische processen ook fraude en integriteitsrisico's te betrekken in de risicoanalyse en de te nemen beheersmaatregelen. Vandaaruit kunt dit uitbouwen naar uiteindelijk een organisatie brede analyse. Daarmee ontstaat een totaalbeeld waarmee u het risico op mogelijke 'witte vlekken' in het beeld over fraude sterk kunt verminderen. We merken overigens op dat de organisatie nu al de aanwezige maatregelen evalueert en waar nodig worden deze aangescherpt. We adviseren u in het proces van de voorbereiding naar de rechtmatigheidsverantwoording het aspect fraude en integriteit expliciet aandacht te geven.

Fraude is echter ook een kwestie van integriteit, gedrag en cultuur. In organisaties is een open houding en elkaar aanspreken op signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik belangrijk om de kans op ongewenst gedrag te verminderen en de kans op ontdekking ervan te verhogen.

In dat kader vinden wij het voor de hand liggen dat op alle niveaus in de organisatie tenminste eenmaal per jaar gesproken wordt over de (fraude)risico's in de organisatie en de maatregelen die hieromtrent getroffen zijn. Tijdens onze werkzaamheden hebben we ook aandacht besteed aan elementen van beïnvloeding en druk die kunnen leiden tot een aantasting van het bestuurlijk handelen binnen de organisatie.

We benadrukken dat we bij onze werkzaamheden op de in deze paragraaf genoemde elementen geen afwijkingen hebben geconstateerd. Tevens hebben we geen aanwijzingen verkregen dat niet-naleving van regelgeving door de gemeente Noardeast-Fryslân significante effecten op de jaarrekening zou kunnen hebben.

8.7 Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking

In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid hebben beoogd.

Om volledig zicht te hebben op de betrouwbaarheid van alle geautomatiseerde systemen, ook die systemen zonder relatie naar de jaarrekening, is meer uitgebreid en specifiek gericht onderzoek noodzakelijk. Om te komen tot een oordeel over uw jaarrekening is een dergelijk onderzoek niet noodzakelijk.

Het doel van de IT-omgeving binnen de gemeente Noardeast-Fryslân is dat deze bijdraagt aan een betrouwbare en adequate informatievoorziening. Wij hebben een inventarisatie van de IT-omgeving uitgevoerd en daarbij aandacht gegeven aan het wijzigingsbeheer, de logische toegangsbeveiliging, de continuïteit, monitoring/logging en de informatiebeveiliging. Daarin zijn geen zaken naar voren gekomen die vermelding verdienen in dit verslag. Wel benadrukken we dat ondanks dat u gebruik maakt van de diensten van derden voor het beheer van uw IT-omgeving, u als opdrachtgever verantwoordelijk blijft om te borgen dat de organisatie aan haar wettelijke verplichtingen aantoonbaar voldoet. Het expliciteren van deze stap is een aandachtspunt.

Met betrekking tot de Algemene Verordening Gegevensbescherming hebben wij vastgesteld dat de gemeente Noardeast-Fryslân voldoet aan de basiseisen waar de Autoriteit Persoonsgegevens zegt op te handhaven al is dat geen garantie dat beveiligingsincidenten uitblijven. We hebben geen documentatie aangetroffen waaruit blijkt dat de gemeente Noardeast-Fryslân zelfstandig heeft vastgesteld dat zij, al dan niet door tussenkomst van derden zoals SSC Leeuwarden, aan de wettelijke eisen voldoet.

9. AFSLUITING

Graag maken wij u attent op een aantal formele aspecten rondom de bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken.

De bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken bestaat uit de volgende stappen: Het college behandelt in de betreffende vergadering de jaarstukken, met inbegrip van de jaarrekening, stelt de jaarstukken daarmee vervolgens op. Op dat moment ontstaan formeel de jaarstukken. De Raad behandelt vervolgens de jaarstukken en stelt deze vast. Mochten in de periode tot de vaststelling van de jaarrekening omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt. Dat geldt ook in geval de jaarrekening om andere redenen gewijzigd wordt alvorens tot vaststelling wordt overgegaan. Wij verzoeken de gemeente Noardeast-Fryslân in die gevallen met ons in contact te treden om gezamenlijk de noodzakelijke vervolgstappen met u te bespreken.

Bij de jaarstukken hoort de controleverklaring die is gedateerd op 17 juni 2020, de datum waarop wij met de auditcommissie overleggen. Wij hebben één exemplaar van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw eigen archief en mag niet worden gepubliceerd. Het andere exemplaar van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Deze mag openbaar gemaakt worden.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening, wordt openbaar gemaakt in de jaarrekening, mits de opgemaakte jaarrekening ongewijzigd blijft. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met de volledige jaarstukken. Indien u deze jaarstukken en de controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken in zijn geheel goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite en alleen integraal zijn in te zien. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening").

Dit accountantsverslag is alleen bestemd voor uw Raad, het college van burgemeester en wethouders en de gemeentelijke organisatie. Deze beperking in de verspreidingskring is ingegeven door het specifieke karakter van de informatie die in het verslag is opgenomen. Derden zouden de hierin opgenomen informatie onjuist kunnen interpreteren. Verspreiding van het accountantsverslag in bredere kring is om die reden niet toegestaan zonder onze voorafgaande toestemming.

Specifiek ten behoeve van het openbaar maken van het verslag, via openbare vergaderingen van uw Raad ontvangt u een 'was getekend' versie van dit verslag. Het exemplaar met de fysieke handtekening is uitsluitend bestemd voor het gemeentelijk archief.

Wij zijn altijd bereid tot het nader toelichten van dit verslag, en we gaan ervan uit hiermee onze controleopdracht over 2019 op passende wijze te hebben afgerond.

Hoogachtend,
Hofsteenge Zeeman Groep B.V.
Was getekend: drs. E. Vriesen RA

BIJLAGE BIJ ACCOUNTANTSVERSLAG 2019 SISA NOARDEAST-FRYSLÂN

Hierna volgt de door het ministerie van BZK voorgeschreven rapporteringstabel.

Nummer specifieke uitkering conform SISA-bijlage 2019	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
OCW: D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	NVT	NVT	NVT
I&M: E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer, beschikingsnummer: 1752680	NVT	NVT	NVT
SZW: G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2019	NVT	NVT	NVT
SZW: G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2019	NVT	NVT	NVT
VWS: H4	Specifieke uitkering Sport	NVT	NVT	NVT

Aspect controleverklaring	Oordeel
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Oordeel met beperking